

Massmördaren Wagner, en "bildad, behaglig människa"

År 1913 i september mördade överlärdaren Ernst Wagner hustru och fyra barn i hemmet i Stuttgart. Efter morden tog han sin motorcykel, for till sin hemstad Mühlhausen an der Enz. Han kom fram vid midnatt och sköt då med två mausepistoler åtta män och en flicka, tände eld på flera hus, blev nedslagen av polis och förd till undersökningsfängelset i Heilbronn.

Chefen för universitetets psykiatiska och neurologiska klinik, Robert Eugen Gaupp, utförde den rättspsykiatriska undersökningen. Gaupp hade varit assistent hos den kände neurologen Carl Wernicke i Breslau (som först beskrev afasi). Det blev således en högt ansedd psykiater som företog den rättspsykiatriska bedömningen.

Straffröförklarades

Gaupp skriver att han hade väntat sig ett möte med en våldsmän med djurisk brutalitet, och hade därför iakttagit alla försiktighetsåtgärder inför mötet med Wagner. Han mötte en allvarlig, framåtböjd män med värdigt uppträdande, i allt en bildad, behaglig människa. Den rättspsykiatriska undersökningen utmynnade i att Wagner led av en paranoid sinnessjukdom. Han blev straffröförklarad och överlämnades till vård vid Tübingens universitetsklinik till sin död 1938. Vårdtiden blev 25 år.

MEDICIN HISTORISK

Medicinhistoriska
ögonblicksbilder,
i form av en kort text
till en bra bild,
välkomnas!

»Medicinhistorisk paus«
Läkartidningen
Box 5603
114 86 Stockholm

Redaktör:
Kristina Räf

Folkskollärare Ernst Wagner kom från en barnrik familj. Fadern, som var alkoholmissbrukare, avled då Ernst var två år gammal. Fem syskon dog som små, endast tre nådde vuxen ålder. Professor Gaupp ville förklara Wagners massmord med en ökad sexuell retbarhet, som skulle ha gått i arv.

Wagner var begåvad och skötsam, han kom till lärarseminarium, blev så småningom hjälplärare i Mühlhausen. Här hade han sexuell umgänge med djur (sodomi). Han var rädd för att bli upptäckt, och kände sig förföljd, ringaktad och tillbakasatt. Han gick alltid beväpnad med en revolver.

Wagner träffade så en skygg, ung flicka. Hon blev gravid och Wagner tvingades att gifta sig med henne. Trots giftermålet blev han avskedad från tjänsten som lärare. Hans unga fru övergav honom och födde sin dotter i Stuttgart. Wagner flyttade till Schwaben. Här avvek han från andra lärare både genom sin eleganta klädsel och genom att han alltid talade högtyska.

Han flyttade efter sin hustru, och fick med henne ytterligare två barn. Det yngsta av dem döptes till Richard, han skulle bli »den andre Richard Wagner«, så var pappans önskan.

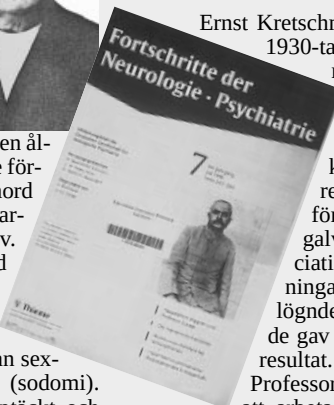
Nu drabbades folkskollärare Wagner av psykos. Han ansåg sig vara jämbördig med skalderna Goethe och Schiller. Han skrev pjäser som inte antogs. Han kände sig fortfarande förföljd och ringaktad. Han ville hämnas.

Karakterogen sinnessjukdom

Gaupp hävdade att Wagner led av en karakterogen sinnessjukdom, paranoia, en sjukdom som var identisk med det paranoidea tillstånd som senare namngavs av Ernst Kretschmer som Sensitive Beziehungswahn.

Massmördaren Ernst Wagner, en bildad, behaglig människa som föll offer för en paranoid sinnessjukdom. Hans sjukhistoria beskrevs i tidskriftsartiklar och läroböcker i rättspsykiatri.

Ernst Kretschmer var under 1930-talet en psykiatrisk »idol«.

Alla läste honom. Vid den rättspsykiatriska utredningen utfördes elektrogalvaniska associationsundersökningar, ett slags lögn-detektor, men de gav inga entydiga resultat.

Professor Gaupp kom att arbeta med sin patient under många år. Han tog honom med sig till Sydvesttyska psykiatriska sällskapet 1932, och talade under två timmar med honom inför dem. Alla blev imponerade av Wagners slagfärdighet och goda uppfattningsförmåga.

Patienten blev berömd

Han blev nu en berömd män. Gaupp anförde honom som ett exempel på att paranoia orsakas av extremt starka upplevelser, och att det är ett annat tillstånd än den schizofrena, biologiska sjukdomen.

Skrev teaterstycken

Under sin sjukhusvistelse skrev Wagner teaterstycken; en pjäs blev färdig 1921. Den kom att tryckas i tidningen Berliner Tagblatt med rubriken »Geisteskranke Dramatik«, sinnessjuk dramatik.

Wagner blev dock aldrig någon berömd dramatiker, så som han hade önskat, men han blev professor Gaupps viktigaste patient, och därmed en känd offentlig person. Hans sjukhistoria kom att beskrivas i vetenskapliga artiklar och i många läroböcker i rättspsykiatri.

Lars Lidberg
professor i rättspsykiatri,
Karolinska institutet,
Stockholm